

Závěr

Počet faktických manželství se dlouhodobě zvyšuje, v období 1961 - 2001 se jejich počet zhruba ztrojnásobil. Přesto váha faktických manželství v souboru cenзовých domácností (resp. ve skupině úplných rodin) není významná. V osmdesátých letech se podílela faktická manželství na počtu úplných rodin zhruba 3,5 %, v roce 2001 to bylo zhruba 5,5 %.

Nejvýraznější změnou ve vývoji počtu faktických manželství byly změny věkové struktury osob žijících v těchto neformálních svazcích. Posuny byly především na obou koncích věkového spektra. V průměru o 10 bodů se změnily podíly nejmladších a nejstarších párů. Podíl faktických manželství s partnery vyššího věku poklesl, nejnižší věkové kategorie naopak posílily. V roce 1980 zhruba pětina konsensuálních svazků připadla na mladé páry, v roce 2001 již tvořily více než třetinu všech faktických manželství.

Změny věkové struktury partnerů ve faktických manželstvích měly úzkou vazbu na strukturu podle rodinného stavu. Trvale nejpočetnější skupinou faktických manželství byly partnerské svazky osob, které již jednou žily v manželství, tzn. soužití osob rozvedených a ovdovělých. Nejdynamičtější vývoj však zaznamenala faktická manželství dvou svobodných - většinou mladých - partnerů. Podíl těchto rodin se v období 1980 - 2001 zvýšil téměř 6krát a dosáhl v roce 2001 zhruba čtvrtiny z celkového počtu faktických manželství.

Typickým mužem ve faktickém manželství byl v roce 2001 stejně jako v roce 1991 rozvedený muž ekonomicky aktivní se středním vzděláním. Typickou ženou byla rozvedená ekonomicky aktivní žena se středním vzděláním (v roce 1991 to byla rozvedená ekonomicky aktivní žena se vzděláním základním). Kromě změny vzdělání u žen, které je v souladu s celospolečenským trendem zvyšování vzdělanosti populace, nenastaly významnější změny v průměrných hodnotách základních charakteristik druhů a družek. Významnou měrou se ale zmenšily rozdíly mezi nejčetnějšími a druhými početně nejčastějšími hodnotami.

V roce 2001 žilo ve faktických manželstvích celkem 84 283 závislých dětí, tj. v průměru 0,67 dítěte na jednu rodinu. V roce 1991 činila tato průměrná hodnota 0,81 dítěte na jeden neformální svazek (absolutní počet dětí činil 68 869).

K základním charakteristikám faktických manželství v roce 2001 patřilo:

- ❖ zhruba polovina osob žijících ve faktickém manželství byla ve věku do 40 let; většinu tvořily osoby rozvedené a svobodné, u žen bylo významnější i zastoupení ovdovělých;
- ❖ věřících osob ve faktických manželstvích byla zhruba čtvrtina, přitom podíl věřících žen byl mírně vyšší než podíl věřících mužů. Podíly věřících se zvyšovaly úměrně rostoucímu věku osoby;
- ❖ vzdělanostní struktura partnerů ve faktických manželstvích odpovídala tendencím vzdělanostní struktury celé populace České republiky. Nejčetnější byly páry osob se středním vzděláním. Více než polovinu všech faktických manželství tvořily páry se vzájemnými kombinacemi středního nebo základního vzdělání (vč. neukončeného);
- ❖ struktura faktických manželství podle ekonomické aktivity partnerů byla ovlivněna vyššími hodnotami míry ekonomické aktivity mužů i žen žijících v těchto rodinách. Vyšší hodnoty ukazatelů pracovního zapojení logicky navazovaly na specifickou věkovou strukturu faktických manželství s významným podílem mladých párů;
- ❖ v národnostní struktuře faktických manželství tvořily většinu národnostně homogenní rodiny, zejména české, moravské a slezské. Z počtu národnostně smíšených svazků připadl nejvyšší podíl na rodiny česko-slovenské;
- ❖ faktická manželství byla v roce 2001 převážně bez závislých dětí (59 %). Bezdětná byla nejen nejstarší faktická manželství, ale i svazky nejmladší - s ženou ve věku do 24 let;
- ❖ v souboru faktických manželství se závislými dětmi převažovaly rodiny s jediným závislým dítětem;

- ❖ v územním pohledu byl nejvyšší podíl faktických manželství v Karlovarském kraji a nejnižší v kraji Zlínském;
- ❖ v jednotlivých okresech byla maximální hodnota 12,2 % v okrese Sokolov a vysoké podíly ještě v okresech Chomutov, Most, Děčín, Tachov a Česká Lípa. Naopak minimální hodnoty (méně než 3 %) byly v okresech Uherské Hradiště, Žďár nad Sázavou a Zlín;
- ❖ standard bydlení faktických manželství byl jednoznačně nižší než úroveň bydlení úplných rodin celkem, i než úhrnu všech domácností;
- ❖ v absolutním i relativním vyjádření převažovalo bydlení v bytech nájemních, v rodinných domech žila zhruba jen třetina těchto rodin;
- ❖ kvalita bydlení se zhoršovala se zvyšujícím se počtem dětí v rodině;
- ❖ soužití s jinou domácností ve společném bytě bylo v roce 2001 realitou pro 15,5 % faktických manželství bez závislých dětí a 17 % faktických manželství s dětmi. Téměř polovina rodin se závislými dětmi, které žily v bytě spolu s jinou cenovou domácností, žily v bytě, jehož uživatelem byl někdo jiný;
- ❖ pouze ve 3,8 % faktických manželství byly kromě partnerů a jejich dětí součástí domácnosti i jiné jednotlivé osoby;
- ❖ úroveň vybavenosti domácností vybranými předměty byla u rodin druha a družky všeobecně nižší než u úhrnu všech domácností České republiky. Přitom však nebyly významnější rozdíly v hodnotách vybavenosti ve skupinách rodin s různým počtem dětí.